

Finansklagenemnda Person

Uttalelse FinKN-2016-084

2.3.2016

Storebrand Livsforsikring AS

Livsforsikring/uføredekninger/pensjon

Kollektiv pensjonsavtale – ansvar for underrapportering av pensjonsgrunnlag – fal. §§ 19-3 og 19-9.

Saken gjaldt om selskapet i en kollektiv pensjonsforsikring var ansvarlig for forsikringstakers underrapportering av pensjonsgrunnlaget. Nemnda kunne ikke se at fal. §§ 19-9 og 19-5 uttømmende regulerte selskapets ansvar for forsikringstakers unnlatelse av å etterleve sine administrative forpliktelser etter forsikringsavtalen for så vidt gjaldt ivaretagelsen av medlemmenes interesser. Nemnda viste videre til forsikringsvilkårene fra 2008 og forsikringstakers plikt til å sende selskapet melding om endring av pensjonsgrunnlaget. Etter nemndas syn måtte forsikringstakers manglende etterlevelse av denne forpliktelsen gå ut over selskapet og ikke medlemmene av ordningen. Etter nemndas syn fulgte det videre av de alminnelige prinsipper for tolking av tredjemannsavtaler at selskapet måtte bære ansvaret for den manglende rapporteringen, og forsikrede ble gitt medhold.

Sakens bakgrunn:

Arbeidsgiver (T. AS) inngikk 1.12.82 avtale om en ytelsesbasert pensjonsforsikring for selskapets ansatte. Ny avtale ble inngått i august 2009, men med gyldighet fra 1.1.08.

Forsikrede, som hadde vært ansatt siden 1992, ble i 2012 kjent med at pensjonsgrunnlaget var for lavt. I 1995 ble det oppgitt til kr 180.000 og var deretter ikke endret. Etter en forliksavtale mellom blant andre forsikrede og T. AS skulle pensjonsgrunnlaget pr. 1.1.13 ha vært kr 428.535. Etter forliket skulle T. AS betale inn kr 321.570 med tillegg av rente, til pensjonsordningen for forsikrede, som imidlertid gikk konkurs før beløpet var blitt innbetalt.

Selskapet har opplyst at det bare sendte nye forsikringsbevis til medlemmene når pensjonsgrunnlaget ble endret.

Selskapet har gjort gjeldende at det ikke svarer for forsikringstakers underrapportering av lønn.

Forsikrede har i hovedsak anført at selskapet må identifiseres med arbeidsgiver, jf. fal. § 19-9 og Ot.prp. nr. 49 (1988-89) Om lov om forsikringsavtaler, s. 151, og NOU 1983 56 Om lov om avtaler om personforsikring, s. 173-174 og 183. Utgangspunktet må være at når forsikringstaker opptrer på vegne av selskapet, skal disse to i stor utstrekning identifiseres. Dommen i Rt. 2014 s. 1272 er uten betydning for saken. Det er vist til Brynildsen m.fl. "Forsikringsavtaleloven med kommentarer", 3. utgave (2014), s. 718-719. Nemndspraksis støtter forsikredes syn, se særlig uttalelse 4711. En slik løsning er dessuten i samsvar med den alminnelige læren om tredjemannsavtaler.

Forsikringsgiveren har et selvstendig ansvar for at forsikrede får den pensjonen som er riktig etter avtalen.

Subsidiært anføres at selskapet er ansvarlig på erstatningsrettslig grunnlag fordi det ikke har etterlevd informasjonsplikten, se fal. § 19-3. Det er årsakssammenheng mellom informasjonssvikten og forsikredes tap. Regnskapstallene til arbeidsgiver viste en betydelig egenkapital til og med 2011.

Atter subsidiært anføres at selskapet hefter på culpagrunnlag. Alminnelige lojalitets- og omsorgsplikter i kontraktsforhold, særlig i denne typen tredjemannsavtaler, tilsier at selskapet skulle ha reagert på at det ikke skjedde noen endring i pensjonsgrunnlaget etter at forsikrede ble meldt inn i ordningen.

Selskapet har i hovedsak anført at verken fal. § 19-9 eller ulovfestet kontraktsrett gir grunnlag for ansvar for selskapet. Selskapet er uenig i uttalelse 4711 og i den uttalelsen i Brynildsen m.fl., som forsikrede viser til.

Ansvar for selskapet vil påføre det en stor risiko for å måtte oppfylle uten selv å kunne ta forholdsregler for å avverge ansvar. Selskapet kan bli ansvarlig for krav som skriver seg fra forsikringstakerens mislighet i kontraktsforhold over lang tid og hvor selskapet har vært avskåret fra å inndrive premie fra forsikringstakeren. Ansvar vil således medføre stor kredittrisiko for selskapet innen kollektiv tjenstepensjon, noe som klart vil være i strid med forsikringsvirksomhetsloven § 9-5, § 9-6 og § 9-16.

Arbeidsgiver har førstehånds kunnskap om riktigheten av opplysningene. Opplysninger som arbeidstaker får om lønn, gir ikke nødvendigvis riktig svar på hvilke deler av lønnen som inngår i pensjonsgrunnlaget. Det blir derfor feil generelt å hevde at forsikringstaker innen kollektiv pensjonsforsikring, nær sagt i alle forhold, fremstår som kontraktshjelper og mellommann. Forsikringstaker opptrer like mye som kontraktspart som kan pådra seg erstatningsansvar overfor tredjemann.

Selskapets ansvar må under enhver omstendighet avgrenses, jf. fal. § 19-5 annet ledd. Heller ikke kontraktshjelperansvaret kan dekke alt. Det må også være slik at selskap innenfor kollektiv tjenstepensjon, uten å komme i ansvar, må kunne etablere rutiner for mottak av meldinger fra forsikringstakeren uten å skulle iverksette uforholdsmessige oppofrende kontrollarbeid ved mottak og anvendelse av opplysninger, f.eks. ved å kreve revisorbekreftelse av mottatte opplysninger.

Selskapet avviser at det foreligger uaktsomt brudd på opplysningsplikten og mener videre at det ikke foreligger adekvat årsakssammenheng mellom en eventuell svikt og forsikredes tap.

Finansklagenemnda Person bemerker:

Saken for nemnda gjelder om selskapet i en kollektiv pensjonsforsikring er ansvarlig for forsikringstakers underrapportering av pensjonsgrunnlaget. Etter avtalen får "lov om foretakspensjon, lov om forsikringsavtaler og andre bestemmelser gitt i eller i medhold av lov" i tillegg til avtalen og forsikringsvilkårene anvendelse for avtalen. Nemnda legger til grunn at den har kompetanse til å behandle saken.

Kollektive dekninger inngås av forsikringstaker til fordel for en bestemt gruppe personer (medlemmer), som er de forsikrede etter avtalen. Medlemmene har som regel liten påvirkning på avtalens innhold. Kollektive ordninger kan være obligatoriske for de som tilhører gruppen og de blir da automatisk medlem når de trer inn i gruppen som forsikringen omfatter så fremt de fyller vilkårene. Pensjonsordninger omfatter for eksempel regelmessig alle de ansatte i en bedrift.

Kollektive dekninger er regulert særskilt i forsikringsavtaleloven fordi avtalene gjelder et trepartsforhold hvor dette forhold søkes ivaretatt. Avtalene kjennetegnes ofte av at forsikringstaker administrerer dem – som mellommann – på vegne av selskapet. Dette forenkler selskapets administrasjon av avtalen og har sammen med enkelte andre forhold betydning for premiens størrelse.

Det er viktig for medlemmene at de ikke går glipp av sine rettigheter etter forsikringsavtalen ved at forsikringstaker forsømmer sine administrative forpliktelser. Forsikringsavtaleloven har derfor bestemmelser som skal sikre at medlemmene ikke lider rettstap ved ikke å være i direkte kontakt med selskapet. Bestemmelsene bygger på det prinsipp at forsikringstaker i forsikringstiden er selskapets medhjelper, og at feil og forsømmelser som medhjelperen gjør, går ut over selskapet. Loven regulerer to slike situasjoner i § 19-9. Første ledd gjelder meldinger i forsikringsforholdet gitt til forsikringstaker, mens annet ledd gjelder melding som forsikringstakeren eller selskapet etter avtalen plikter å sende/varsle medlemmene om. Hovedregelen i begge leddene er at selskapet ved

unnlatt videreformidling identifiseres med forsikringstaker. En annen slik bestemmelse finnes i § 19-5.

Nemnda kan imidlertid ikke se at disse bestemmelsene uttømmende regulerer selskapets ansvar for forsikringstakers unnlattelse av å etterleve sine administrative forpliktelser etter forsikringsavtalen for så vidt gjelder ivaretagelsen av medlemmenes interesser. De må snarere ses som praktiske eksempler på den alminnelige tolkingen av tredjemannsavtaler.

Etter punkt 7 annet ledd i forsikringsvilkårene fra 2008 plikter forsikringstaker å sende selskapet melding om endring av pensjonsgrunnlaget. Etter nemndas syn må forsikringstakers manglende etterlevelse av denne forpliktelsen gå ut over selskapet og ikke medlemmene av ordningen. Nemnda viser til Brynildsen m.fl., som på s. 718–719 uttaler:

"At meldingen skal være "gitt" til forsikringstakeren, trekker nærmest i retning av at medlemmet selv aktivt må ha formidlet en beskjed til forsikringstakeren. I så fall ville meldinger som forsikringstaker etter forsikringsavtalen av eget initiativ forplikter å formidle til selskapet, falle utenfor bestemmelsen, f.eks. innrapportering av nye lønnsgrunnlag, informasjon til selskapet om nye medlemmer som skal tas opp i forsikringen osv. En slik tolkning er det neppe grunnlag for. Formålet med bestemmelsen er å sikre at medlemmene ikke lider rettstap ved at forsikringstaker deltar i administrasjonen av ordningen. Selskapet kunne f.eks. ha forpliktet hvert medlem til å innrapportere sin lønn ved endringer i forsikringstiden. At selskapet ved kollektivforsikring bruker forsikringstakeren til dette arbeid, bør ikke gå utover medlemmene hvis forsikringstakeren forsømmer seg."

At selskapet må bære ansvaret for den manglende rapporteringen, følger etter nemndas syn av de alminnelige prinsipper for tolking av tredjemannsavtaler. Når et selskap i en kollektiv dekning benytter forsikringstaker som mellommann, må det kunne forventes at selskapet følger med på om forsikringstaker etterlever sine avtaleforpliktelser, jf. at selskapet ikke på noe tidspunkt har etterlyst om det har skjedd endring i de forhold som er av betydelse for selskapets ansvar og for premieberegningen.

Konklusjon: Forsikrede gis medhold.

Uttalelsen er enstemmig.

Ved behandlingen deltok Karin M. Bruzelius (leder), Ingrid Smedsrud (nestleder), Hege Opheim, Mildrid Felland, Leif Raanes, Paal Bjønness og Ingebjørg Kiil.

Saken gjelder

Saken gjelder kollektiv tjenestepensjon i Storebrand og tvistespørsmålet er om selskapet er ansvarlig for arbeidsgivers/forsikringstakers underrapportering av pensjonsgrunnlag for en ansatt.

FinKN har to tilsvarende klagesaker under samme avtale, som er stillet i bero i påvente av nemndas behandling av den foreliggende sak. I tillegg foreligger en annen tvistesak under samme pensjonsavtale og hvor spørsmålet er om Storebrand er ansvarlig for manglende innmelding i pensjonsordningen for en ansatt. Denne tvisten vil bli nemndsbehandlet parallelt med den foreliggende sak.

Sakens bakgrunn

T. AS (arbeidsgiver) opprettet 1.12.82 en ytelsesbasert pensjonsforsikring i Storebrand (tidligere Norden Livsforsikring AS). I august 2009 ble det inngått ny avtale gjeldende fra 1.1.08.

Av mottatte vilkår gjeldende fra 1.1.08, undertegnet av partene i april og august 2009, fremgår av pkt. 2.1 at pensjonsordningen omfatter alle arbeidstakere som har fylt 20 år. I pkt. 2.2 fremgår at opptak av arbeidstakere skal skje den dagen de ansettes, og i pkt. 2.3 fremgår at forsikringstaker plikter å sende selskapet melding om hvilke arbeidstakere som skal omfattes av pensjonsordningen. Det fremgår av bestemmelsen at dersom meldeplikten ikke er overholdt, vil selskapets ansvar ikke

omfatte disse arbeidstakere før den dag melding er sendt. Selskapet har opplyst at den sistnevnte bestemmelse ble inntatt i avtalen først ved partenes signering av avtalen i april/august 2009, jf. selskapet brev datert 28.8.15.

I følge avtalens pkt. 4 fremgår at pensjonsgrunnlaget i utgangspunktet er arbeidstakerens skattepliktige lønnsinntekt. Av vilkårenes pkt. 7 fremgår at forsikringstaker plikter å sende selskapet melding om endring av pensjonsgrunnlaget.

Av saksdokumentene fremgikk at klagerne i 2012 ble kjent med at pensjonsgrunnlaget var uriktig. Klager i den aktuelle sak har vært ansatt hos arbeidsgiver fra 18.5.92. Oppgitt pensjonsgrunnlag i 1995 var kr 180.000 og dette var også pensjonsgrunnlaget i 2012. Av forliksavtale inngått mellom arbeidsgiver og klagerne datert 6.3.14 fremgikk at klagers pensjonsgrunnlag pr. 1.1.13 skulle ha vært kr 428.535. Storebrand har i brev datert 28.8.15 til sekretariatet opplyst at det ikke ble utsendt nye forsikringsbevis til de forsikrede når pensjonsgrunnlaget ikke var endret.

Klagerne rettet i første omgang sine krav mot arbeidsgiver og det ble inngått forlik mellom partene. For klager innebar forliket bl.a. at arbeidsgiver skulle innbetale til pensjonsordningen kr 321.570 med tillegg av rente. Tvistesaken for tingretten ble deretter hevet som forlikt.

Arbeidsgiver gjorde ikke opp sine forpliktelser og ble slått konkurs 10.9.14.

Storebrand ble 25.1.13 varslet om at det var aktuelt å fremme krav mot selskapet og selskapet har forlenget en eventuell foreldelsesfrist. Selskapet ga i sin tilbakemelding datert 14.2.13 uttrykk for at Storebrand ikke var ansvarlig for underrapportering av klagernes lønn. Klage ble innsendt FinKN 10.7.15.

Med bakgrunn i partenes argumentasjon besluttet sekretariatet å legge saken direkte frem for nemnda. Sekretariatet utarbeidet i denne forbindelse en saksfremstilling som ble sendt partene for merknader før redegjørelsen ble utarbeidet.

Partenes anførsler

Klager har i hovedsak anført at Storebrand etter fal. § 19-9 er ansvarlig for forsikringstakers/ arbeidsgivers feil og forsømmelser. Støtte for dette syn finner man i Ot.prp. nr. 49 (1988-89) s. 151 og i NOU 1983 (56) s. 173-174 og s. 183 og utgangspunktet må være at når forsikringstaker opptrer på vegne av selskapet, skal selskapet i stor utstrekning identifiseres med forsikringstaker. Det avvises at den av selskapet påberopte Høyesterettsdom, Rt.-2014 s. 1272, har betydning for den aktuelle tvist. I denne saken er det ikke snakk om å videreformidle en melding/krav fra en forsikret, men derimot å oppfylle en selvstendig plikt forsikringstaker har etter avtalen. Det vises til Brynildsen m.fl. "Forsikringsavtaleloven med kommentarer", 3. utgave s. 718-719 hvor det fremgår:

At meldingen skal være "gitt" til forsikringstakeren, trekker nærmest i retning av at medlemmet selv aktivt må ha formidlet beskjed til forsikringstakeren. I så fall ville meldinger som forsikringstaker etter forsikringsavtalen etter eget initiativ forplikter å formidle til selskapet, falle utenfor bestemmelsen, for eksempel innrapportering av nye lønnsgrunnlag, informasjon til selskapet om nye medlemmer som skal tas opp i forsikringen osv. En slik tolking er det neppe grunnlag for. Formålet med bestemmelsen er å sikre at medlemmene ikke lider rettstap ved at forsikringstaker deltar i administrasjonen av ordningen. Selskapet kunne ha forpliktet hvert medlem til å innrapportere sin lønn ved endringer i forsikringstiden. At selskapet ved kollektive forsikringer bruker forsikringstakere til dette arbeidet, bør ikke gå utover medlemmene hvis forsikringstakere forsømmer seg.

Klager finner også støtte for sitt syn i nemndspraksis og viser spesielt til uttalelse 4711. For øvrig anføres at denne løsning er i tråd med alminnelig lære om tolkning av tredjemannsavtaler. Forsikringsgiveren har et selvstendig ansvar for at den forsikrede mottar den pensjon som er riktig etter avtalen.

Subsidiært anføres at selskapet ikke har overholdt informasjonsplikten etter fal. § 19-3 og må være erstatningsansvarlig i forhold til klagerne. Det anføres at det er årsakssammenheng mellom

selskapets informasjonssvikt og klagernes tap og det vises bl.a. til at regnskapstallene hos arbeidsgiver viste en betydelig egenkapital til og med 2011. Det anføres videre at Storebrand også på culpagrunnlag er erstatningsansvarlig. Alminnelige lojalitets- og omsorgsplikter i kontraktsforhold, og som i særlig grad må gjelde ved denne type tredjemannsavtaler, tilsier at Storebrand skulle ha reagert på at pensjonsgrunnlaget ikke ble oppregulert siden opptaket i ordningen fant sted på begynnelsen av 90-tallet.

Selskapet har i hovedsak anført at hverken fal. § 19-9 eller ulovfestet kontraktsrett kan begrunne et ansvar for selskapet. Selskapet er uenig i den lovforståelse som fremgår av nemndas uttalelse 4711 og i det siterte avsnitt fra kommentarutgaven til Brynildsen m.fl. Som støtte for sitt syn har selskapet vist til Rt.-2014 s. 1272. Selskapet har ellers bemerket:

En ansvars plassering hos forsikringsselskapet for hendelser som nevnt, pålegger selskapet en meget stor risiko for plikt til oppfyllelse uten at selskapet selv kan iverksette forholdsregler egnet til å parere ansvaret. Selskapet kan bli ansvarlig for å dekke utbetalingskrav fra forsikrede som skriver seg fra forsikringstakerens mislighet i kontraktsforhold som har pågått over lang tid og hvor selskapet har vært avskåret fra å inndrive premie fra forsikringstakeren. Ansvaret medfører med andre ord at selskapet påtar seg en betydelig kredittrisiko innenfor kollektive tjenstepensjon. En slik systematisk kredittrisiko vil etter Storebrands syn klart være i strid med bestemmelser i forsikringsvirksomhetsloven, jf. § 9-5, § 9-6 og § 9-16.

Løsningen i kollektivpensjonsforsikring hvor forsikringstaker, og ikke den enkelte arbeidstaker rapporterer innmeldinger, lønnsendringer, deltidsprosent mv har for øvrig meget gode grunner for seg. Det er arbeidsgiver ... som har førstehånds kunnskap om riktigheten av opplysningene gjennom ansettelsesforholdet og bestemmelsene i forsikringsavtalen. Opplysninger som arbeidstaker ... får om lønn mottatt i arbeidsforholdet, via lønsslipper eller andre lønnsopplysninger, gir ikke nødvendigvis riktig svar på hvilken del av lønnen som etter forsikringsavtalen skal inngå i pensjonsgrunnlaget. Det blir derfor innenfor kollektiv tjenstepensjon ikke riktig generelt å anføre at forsikringstaker, nær sagt i alle forhold, fremstår som kontraktshjelper og mellommann. Forsikringstaker opptrer like meget som kontraktspart som kan pådra seg erstatningsansvar overfor tredjemann. En ansvarsavgrensning for forsikringsselskapet må uansett finne sted. Bestemmelsen i Fal. § 19-5 annet ledd viser dette. Og heller ikke kontraktshjelperansvaret kan dekke "alt". Videre må det være slik at selskapene innenfor kollektiv tjenstepensjon, uten å komme i ansvar, må kunne etablere rutiner for mottak av meldinger fra forsikringstaker uten å skulle iverksette uforholdsmessig oppofrende kontrollarbeid ved mottak og anvendelse av opplysninger- for eksempel ved å skulle kreve revisorbekreftelse på mottatte opplysninger.

Storebrand har ellers avvist at det foreligger uaktsomt brudd på opplysningsplikten etter fal. § 19-3 og har dessuten anført at det uansett ikke foreligger adekvat årsakssammenheng mellom en eventuell svikt og klagers tap. Dette som følge av de økonomiske forhold hos forsikringstaker, jf. at pensjonsavtalen gikk til opphør 13.7.12 som følge av premiebetalingsmislighold.

Problemstillingen for nemnda

Spørsmålet til nemnda blir om Storebrand er ansvarlig for forsikringstakers underrapportering av pensjonsgrunnlaget.

Rettspraksis:

Rt-20141272

Nemndspraksis:

FSN-1353 FSN-3936 FSN-4711 FSN-4961